

N:o 18.

Af Herr von Möller, angående antagande af åtskilliga lagstadganden till ordnande af jordegares och landtbos ömsesidiga rättsförhållanden.

Svenska jordbrukets utveckling, särdeles under sednare decennier, har redan framkallat åtskilliga förändringar i vår agrariska lagstiftning. Mycket återstår att härvid göra och länge torde det dröja, innan Sveriges landtmän hafva att emotse en tidsenlig omarbetning af Jorda- och Byggnings-Balkarne, fastän Lagkomitéens och Lagberedningens förslag dertill sedan årtionden varit hvilande.

Bland de rättsförhållanden, som tarfva lagstiftarens uppmärksamhet, är förhållandet emellan jordegaren och arrendatorn. Hitintills gällande lagstadganden äre egentligen endast jorddrottens till landtbonden, och äro i flera hänseenden icke tillämpliga vid, eller tillfyllestgörande för ett utveckladt arrendeväsen.

1:o. 5 § 16 Kapitlet Jorda-Balken stadgar uppsägelse från landtbos eller jordegares sida före Thomædag ett år förrän giftostämman ute är. Kontrahenterne måste således med förbehåll i kontraktet förhindra arrendetidens utsträckning utöfver den fastställda (t. ex. 5 och 7 §§ af 1836 års Militie-boställsordning). Olämpligheten af detta lagstadgande behöfver ej utvecklas, men att det ännu kan föranleda rättgångar, derom vittnar ett i Högsta Domstolen till afgörande hvilande mål.

Med anledning här af får jag föreslå,

att orden "ett år förrän giftostämman ute är" må ur 5 § 16 Kapitlet Jorda-Balken utgå samt att denna § må erhålla följande tillägg: Då legostämman, som å viss tid satt varit, ute är, må jordegaren själf råda jord sin.

2:o. Om en bortarrenderad egendom, till följd af äldre inteckningshafvares rätt exekutivt försäljes och öfvergår till annan egare, så saknar vår lagföreskrifter rörande tiden för arrendatorns afträde.

Lagberedningen föreslår härvid uppsägelse och åtnjutande af laga fardag.

Med anledning här af får jag föreslå följande lagstadgande:

Då till arrende upplåten jordegendom, till följd af äldre inteckningsrätt, exekutivt försäljes och öfvergår till annan egare, gälle, med hänseende till innehafvaren af nyttjanderätten (arrendatorn) hvad om uppsägelse och laga fardag stadgad finnes.

3:o. Hvar, eller på hvilket ställe skall den öfverenskomna årliga städjan eller arrendet erläggas, om bestämmelse derom i kontraktet saknas? Härom finnes icke laglig föreskrift. Lagberedningen har ansett nödigt föreskrifva tiden för le-

gans utgifvande, då den (som troligtvis endast undantagsvis händer) ej i legoafftet är bestämd, men omnämner ej betalningsstället. Franska lagen (Code civil art. 1247) stadgar, att i sådant fall arrendeafgiften erlägges i arrendatorns bostad å den egendom, hvarom legoafftet handlar.

Ett likartadt stadgande skulle kanske anses obehöfligt om icke nyligen en tvist, rörande arrendators skyldighet att erlägga legan i jordegarens bostad, afdömts af Skånska Hofrätten.

Med anledning här af får jag föreslå följande lagstadgande:

Derest ej i legoafftet föreskrifves, hvarest den årliga legan skall till jordegaren utbetalas, skall det ske i brukarens bostad å den egendom, hvarom legoafftet handlar.

4:o. För afgäld af jord så ock för husröta har jordegaren framför andra borgenärer förmånsrätt uti arrendatorns lösören, men lika rätt tillstädjes honom icke för hyra af de inventarier, hvilka åtföljt den bortarrenderade egendomen, "emdan en sådan rätt ej är grundad på allmän lag" (Högsta Domstolens protokoll af den 28 November 1826; se Backmans handbok pag. 386.) Lagkomitéén föreslår dock en sådan förmånsrätt för vanvård eller förskingring af jordbruksinventarier, men har förbisett hyra för dylika.

Med anledning här af får jag föreslå följande tillägg till 6 § 17 Kapitlet Handels-Balken:

Jordegaren njute förmånsrätt i de lösören som å egendomen finnas så ock i derå vexande eller bergad gröda, så väl för sistförflutna och löpande årets jordlega; för alla årens husröta och vanhäfd samt för utskyld och afgäld, som af fast egendom gå bör och för sistförflutna eller löpande året innestår, enär brukaren derföre svara bort, som ock för betingad hyra af de åt brukaren af jordegaren öfverlemnade inventarier samt ock för förskingring och vanvård af redskap, kreatur eller annat som jordegaren honom till egendomens bruk lemnat.

5:o. Under närvarande lagförhållanden är det föga tillrådligt att låta inventarier åtfölja ett arrende, helst då 5 Kapitlet 9 § och 7 Kapitlet 1 § Utsöknings-Balken icke lemna full säkerhet att icke dessa inventarier, särdeles om de under tidens lopp vexlats eller ombytts med nya mer likartade, kunna tagas i mät för arrendatorns gäld. Men äfven arrendatorn är utan lagligt betryggande, att de till honom af jordegaren öfverlemnade inventarier kunna för dess gäld i mät tagas och försäljas. I andra länder, der arrendeväsendet genom lagstiftningen erhållit ett tillbörligt skydd, äro redskap, utsäde, kreatur m. m., hvilka jordegaren i och för egendomens bebrukning öfverläter till arrendatorn, oskiljaktiga från fastigheten (tysk. lag. eisernes Vieh) och således att hänföra till fastighets natur (fransk. immeubles), — så länge legoafftet räcker.

Rättsbegreppet om åkerbruksredskaps och boskaps fastighetsnatur är ej okänt i svenska lagstiftningen, och fastän det ej funnit väg till Jorda-Balken, så lefver det ännu i 5 § 10 Kapitlet Giftermåls-Balken, i fråga om giftorätt å landet, för makar gifta före 1845.

Med anledning här af vågar jag föreslå följande lagstadganden, såsom tillägg till 3 § 5 Kapitlet Utsöknings-Balken:

Inventarier, af hvad slag det vara må, så ock utsäde och foder, som jordegare till arrendator öfverlemnade, få icke, så länge legoafftet räcker,

utan båda kontrahenternes medgifvande, från egendomen skiljas eller för gäld i mät tagas.

Förteckning deröfver med åsatt värde skall vid legoaftalets uppgörande eller vid arrendets tillträdande upprättas och af båda kontrahenterna undertecknas, samt en bestyrkt afskrift deraf till exekutor aflemnas, att af honom förvaras.

6:o. Ehuru vexande gröda icke i svensk lag förklaras vara lösöre, vid hvars utmätning bör förhållas enligt 5 Kapitlet 3 § Utsöknings-Balken, har dock, i åtskilliga län, den vexande grödan, äfven å arrenderad egendom, blifvit för brukarens gäld af exekutor utmätt och försäld. Utan att vilja yttra mig om lagenligheten af sådan åtgärd, torde ej heller någon vidlyftig utveckling behöfvas, för att inse den stora förlust, som tillskyndas en jordbrukare, då hans vexande gröda värderas och säljes, kanske månader innan den hunnit den utveckling och mognad, som betingar dess fulla värde. Franska lagen, som icke räknar vexande gröda bland lösören, tillåter dock dess utmätande för oguldet arrende, i fall arrendatorns öfrige lösören ej förslå till gäldens betäckande, men stadgar att försäljningen ej får ske förrän 6 veckor före mognadstiden; hvilken tid af sockenföreståndaren bestämmes.

Danska lagen förbjuder försäljning af vexande gröda utan i förening med fastighet.

Lagkomitéén och Lagberedningen hafva hyllat den sednare åsigten då de förklara: att till jord hörer vexande gröda och frukt.

Med anledning häraf får jag föreslå följande tillägg till 3 § 5 Kapitlet Utsöknings-Balken:

Vexande gröda får ej i mät gå utan i förening med jordegendomen.

7:o. Till förekommande af de olägenheter, som vårt långsamma rättgångsväsende medför, då tvister uppstå emellan jordegare och arrendator, hafva kontrahenterna understundom i legoaftalet tillförbundit sig: att tvist om tillämpningen af kontraktet, eller brott deremot, skulle afgöras eller bestämmas af en kompromiss, samt att dess yttrande skall vara ovillkorligt gällande utan att appell deremot får ega rum, samt tillika ega full exekutiv kraft på sätt 4 Kapitlet 15 § Utsöknings-Balken bjuder.

Men rörande tillämpningen af denna § ("Hafver man å båda sidor skjutit det, som tvist är om, under gode män, och utfäst sig att nöjas med deras beslut, gånge det då till utmätning") lära meningarne bland juristerne vara delade. Der icke af Kongl. Maj:t fastställda reglementen hänvisa till kompromiss, anse några erforderligt att parterne vid domstol äro ense att godkänna gode mäns bestämmelser. De finna ett stöd för denna åsigt i 24 Kapitlet 2 § Rättgångs-Balken, i det, om domstol förordnat utredning genom gode män, den missnöjde parten likväl eger att påkalla domstolens pröfning af det tvistiga.

Utan tvifvel skulle en lag i förut antydda syftning förekomma mången långvarig tvist och stora förluster för så väl jordegare som arrendator, med anledning hvaraf jag får föreslå följande tillägg till 5 § 4 Kapitlet Utsöknings-Balken:

Om vid afslutandet af ett aftal man å båda sidor öfverenskommit, att de tvister, som kunna deraf uppkomma, skola slitas, icke af allmän

domstol, utan af gode män och utfäst sig att nöjas åt deras slut, vare sådant aftal giltigt och bindande.

Jag anhåller om remiss af denna motion till Lag-Utskottet.

Stockholm den 25 Januari 1867.

P. v. Möller.

N:o 19.

Af Herr Croneborg, Wilhelm, angående ändring i 7 och 8 §§ uti Kongl. Förordningen om hemmansklyfning och jordafsöndring.

Under sednare år har så småningom nödvändigheten och nyttan af att egna de i vårt land befintliga skogar en mera omsorgsfull skötsel och möjligheten att af dessa draga ökade inkomster blifvit allt mera insedd, i hvilket hänseende bemödanden på ganska förtjenstfullt sätt äro gjorda i åtskilliga delar af vårt land, men af åtskilliga af nu gällande lagar mötas dessa bemödanden af så många och stora hinder, att det åsyftade resultatet till icke ringa mån förminskas, om icke helt och hållet uteblifver; en i skogsvård nitisk jordegare fruktar att på ett vetenskapligt sätt inrätta sin skogsskötsel, eller vågar icke underkasta sig de kostnader ett sådant system erfordrar, då hans planer af orsaker, hvarpå han icke kan inverka, mer eller mindre oförmodadt kunna korsas eller omintetgöras, hvadan skogsskötseln nu förnämligast består deruti att för tillfället kunna af skogen tillskansa sig all möjlig vinst utan all slags beräkning på dess framtida bestånd.

Jag förmenar, i följd af hvad jag haft äran anföra, att rättaste sättet för att nå ett önskvärdt mål är att söka vinna upphäfvande af de lagbud, som hufvudsakligast hindra en vårdad skogsskötsel, och vill härvid påpeka att de lagar, hvilka jag i detta fall åsyftar äro att söka i Kongl. Förordningen om hemmansklyfning och jordafsöndring; om skiftesverket och om egofriden samt stängselskyldigheten. Hvad nu förstberörda Kongl. Förordning af den 6 Augusti 1864 angår, så synes den vara tillkommen och affattad med speciel hänsigt till endast jordbruket och möjligheten för arbetare att kunna förvärfva sig egen jordtorfva till uppsättande af boningshus, ty eljest är det oförklarligt att jordafsöndring i 7 § å ena sidan är tillåten till huru liten areal som helst, men deremot å den andra inskränkt till $\frac{1}{10}$ -del, och i enskildt fall till $\frac{1}{3}$ -del af hemmanets areal.

Att af sådan lagstiftning med hänsyn till skogsskötsel icke något godt kan hemtas lär en hvar, som gjort sig något förtrogen med skogshandtering lätteligen finna. I skogsbygderna, det vill säga, åtminstone hela norra samt en god del af